

RKP:N SOSIAALITURVAUUDISTUSLINJAUKSET

Pähkinäkuoressa

1. Sosiaaliturva on uudistettava osana suurempaa kokonaisuutta, joka käsittää myös perhevapaat, varhaiskasvatuksen ja verotuksen.
2. Sosiaaliturvauudistus on toteutettava vaiheittain.
3. Sosiaaliturva yksinkertaistuu, kun eri tukimuodot yhdistetään yhdeksi yleistueksi. Yleistukea täydennetään erilaisilla lisillä ihmisten erilaisen elämäntilanteen huomioimiseksi.
4. Sosiaaliturvasta tehdään kannustavampi vähentämällä tukea nykyistä tasaisemmin tuensaajan tulojen kasvaessa.
5. Työelämän ulkopuolella olevien työvoimapalveluja on tehostettava ja jatkokoulutusta ja kuntoutusta parannettava

Miksi sosiaaliturvauudistusta tarvitaan?

Sosiaaliturvajärjestelmäämme on rakennettu useita vuosikymmeniä monien eri hallitusten toimesta. Aikeet ovat olleet hyvät, mutta järjestelmää on laajennettu ja täydennetty ilman kokonaisvaltaista koordinoitua. Erilaisia tukimuotoja on nykyisin niin paljon, että järjestelmämme lähinnä muistuttaa tilkkutäkkiä, ja on erittäin monimutkainen.

Kuvaavaa sille on myös, että tuhannet henkilöt, jotka olisivat oikeutettuja tukiin, eivät hae niitä. Myös työelämäämme on uudistettu ja uudistetaan vielä enemmän tulevaisuudessa etenkin digitalisaation ja tekoälyn tarjoamien mahdollisuuksien myötä. Sosiaaliturvan on seurattava aikaansa.

Samanaikaisesti nykytilanteessa on ongelmallista, että syntyy tilanteita, joissa työn vastaanottaminen johtaa siihen, että tukea saava menettää tukiaan. Lisäksi on olemassa vaara, että hänelle jää vähemmän käteen kuin jos hän ei tekisi lainkaan töitä. Näinhän ei saa olla.

Minkälaisen sosiaaliturvan RKP haluaa?

RKP haluaa kannustavan sosiaaliturvan. Työn vastaanottamisen on aina oltava kannattavampaa kuin siitä kieltäytymisen.

Järjestelmäämme on myös yksinkertaistettava ja yhtenäistettävä. Haluamme eroon turhasta byrokratiasta.

Sosiaaliturvan on taattava kohtuullinen toimeentulo, kun ihminen eri elämäntilanteiden johdosta ei ole tai ei voi olla työelämässä. Kukaan ei saa pudota väliin tai jäädä puristuksiin yhteiskunnassamme.

Tuen tarpeessa olevaa ei myöskään pidä pallotella eri luokkujen ja viranomaisten välillä. Tuen saannin pitää olla helppoa saantiedellytysten täytyessä.

RKP:n linjaukset:

Sosiaaliturva on uudistettava osana suurempaa kokonaisuutta

Sosiaaliturva on uudistettava osana suurempaa kokonaisuutta, johon kuuluvat myös perhevapaat, varhaiskasvatus ja verotus.

Meidän on uudistettava perhevapaajärjestelmä työelämän tasa-arvoistamiseksi ja perheiden valintamahdollisuuksien ja jouston lisäämiseksi. Tarvitsemme subjektiivisen oikeuden päivähoitoon ja neljän tunnin maksuttoman varhaiskasvatuksen päivittäin 3-vuotiaille ja sitä vanhemmille. Lasten ja perheiden parhaaksi, mutta myös työllistymis- ja työn vastaanottamisedellytysten parantamiseksi.

Viimeinen, mutta ei suinkaan vähäisin, tekijä tässä kokonaisuudessa on, että verotuksemme on kannustettava työntekoon. Jos tekee enemmän töitä, sen on näyttävä myös lompakossa. RKP on johdonmukaisesti koko tämän vaalikauden ajan kiinnittänyt huomiota siihen, että työntekijälle on jätävä lisää rahaa käteen. Emmekä ole yksin tässä asiassa. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD toteaa uusimmassa maaraportissaan, että työn verotusta olisi kevennettävä.

Yksinkertaisempi ja yhtenäisempi tukijärjestelmä siirtymällä yleistukeen

Yksinkertaisempi sosiaaliturvajärjestelmä merkitsee, että osa nykyisistä järjestelmistä yhdistetään yleiseksi syyperusteiseksi tueksi, jota on helppo saada, jos täyttää kaikki tukiehdot.

Yleistä tukea täydennetään sitten eri lisillä yksilön elämäntilanteen perusteella.

RKP:n malli perustuu pääosin professori Juho Saaren työryhmän ehdotukseen:

Perusturvan tuki vähimmäistasolla eli toimeentulotuki, työttömien peruspäiväraha, työmarkkinatuki, sairauspäiväraha ja vanhempainraha yhdistetään vaiheittain yhdeksi yleistueksi. Asumistukijärjestelmä on tärkeä osa sosiaaliturvakokonaisuutta ja sen tarkoituksenmukaisuutta tarkastellaan erikseen. Opintoraha voidaan myöhäisemmässä vaiheessa yhdistää muihin edellä mainittuihin tukiin.

Eläkejärjestelmää, lääke- ja matkakustannuksia, kuntoutusta, vammaistukea, koulutusjärjestelmää, työtapaturma- ja muita vastaavia vakuutuksia, lapsilisiä ja elatustukea ei yhdistetä yleistukeen.

RKP:n sosiaaliturvauudistuslinjaukset koskevat työkykyisiä tai henkilöitä, joiden työkyky on heikentynyt.

Vähemmän byrokraattinen tuki:

Yleistukeen oikeutettua ja sitä tarvitsevaa ei saa pakottaa massiiviseen paperisotaan. Yhden, yhdelle ja samalle luukulle tehtävän ilmoituksen on riitettävä, jos elämäntilanne on sellainen, että edellytykset tuen saamiseen täyttyvät. Palvelua on myös aina voitava tarvittaessa saada kasvokkain, vaikka digitalisaation ja uuden tulorekisterin antamia mahdollisuuksia hyödynnetään täysipainotteisesti. Tuen hakemisen on oltava mahdollisimman joustavaa.

Eri elämäntilanteet huomioiva sosiaaliturva

Yleistukea täydennetään eri lisillä yksilön elämäntilanteen perusteella. Esimerkiksi yksinhuoltajat kuuluvat yhteiskuntamme haavoittuvaisimpiin ja tarvitsevat siksi heidän elämäntilanteensa huomioivaa tukea.

Myös yleistuen lisät on saatava automaattisesti myöntämisperusteiden täytyessä. Yhdelle ja samalle luukulle tehtävän ilmoituksen on riitettävä.

Kannustavampi sosiaaliturva

RKP haluaa, että työn vastaanottamisen on aina oltava kannattavampaa kuin siitä kieltäytymisen. Tarvitsemme siksi sosiaaliturvan, joka alenee tasaisesti ja ennakoitavalla tavalla tuensaajan tulojen lisääntyessä. Sinun on itse voitava ennakoida, miten työn vastaanottaminen vaikuttaa saamiisi tukiin. Tämä voidaan ratkaista esimerkiksi negatiivisen tuloverotuksen keinoin.

Maamme nykyinen sosiaaliturva johtaa usein tilanteisiin, joissa työn vastaanottaminen johtaa tukien menetykseen – ja vaarana on vähäisempi käteen jäävä tulo kuin ellei tee töitä. Kun elät esimerkiksi toimeentulotuen varassa, työn vastaanottaminen saattaa johtaa tilanteeseen, jossa ansaitset sen verran euroja, että et enää saakaan toimeentulotukea. Tämä puolestaan johtaa siihen, että sinulle käteen jäävä summa on pienempi kuin silloin, kun et tehnyt ollenkaan töitä.

Me RKP:ssä kannatamme mallia, jossa työn vastaanottaminen ja työnteko aina kannattaa. Riippumatta siitä, onko kyse kahdesta työtunnista tai puoli- tai kokopäivätyöstä. Sinulle on aina tekemästäsi työmäärästä riippumatta jäätävä enemmän käteen kuin silloin, kun et tee ollenkaan töitä. Tilannetta, jossa jäät miinukselle tehdessäsi töitä, ei toisin sanoen saa syntyä. Yleistuki pienenee vähitellen tulojesi kasvaessa, mutta poistuu kokonaan vasta, kun sinulla on työ, jonka ansiosta sinulle jää enemmän käteen.

Aktiivisuutta palkitseva sosiaaliturva

Tuen saaja palkitaan RKP:n mallissa myös lisätuloilla omasta aktiivisuudesta, kuten työnhausta tai osallistumisesta opintoihin tai jatkokoulutukseen.

Osallistumistuki, kun toimeentuloa ei saa ansiotyöllä

Yleistuen rinnalle tarvitaan niin kutsuttu osallistumistuki. Osallistumistuki on tarkoitettu henkilöille, joilla ei jostain syystä ole mahdollisuutta elättää itseään ansiotyöllä. Tällä tarkoitetaan pitkäaikaistyöttömiä ja henkilöitä, joiden työkyky on heikentynyt.

Osallistumistuki mahdollistaa perussosiaaliturvaa paremmat tulot, jos henkilö osallistuu johonkin yleishyödylliseen toimintaan. Kyse voi olla vapaaehtoistoiminnasta, opinnoista tai harrastustoiminnasta.

Parempi sosiaaliturva yksinyrittäjille

Yksinyrittäjien sosiaaliturvassa on paljon parannettavaa. Nykypäivänä on monia, jotka eivät heikon sosiaaliturvan johdosta uskalla ryhtyä yksinyrittäjiksi. Työelämä muuttuu samanaikaisesti yhä monitahoisemmaksi ja monet työskentelevät ajoittain yrittäjinä ja ajoittain palkansaaajina.

Työttömyyttä vastaan voi nykyisin turvautua palkkatulo- tai yrittäjätuloperusteisella vakuutuksella. Yrittäjyyden ja ansiotyön välillä sukuloiville käy kuitenkin helposti niin, ettei heillä ole minkäänlaista työttömyysturvaa.

Yksi ratkaisu tähän ongelmaan voisi olla, että luotaisiin järjestelmä, jossa sama vakuutus koskee sekä yrittäjiä että palkansaaajia eli eräänlainen yhdistelmävakuutus, jossa palkansaaajana, yrittäjänä tai tehtäväperusteisesti suoritettu työ huomioitaisiin työttömyysvakuutuksen työehtona. Tarvitsemme yhdistelmävakuutuksen, joka mahdollistaa joustavan työllisyyden ja vastaa nykypäivää.

Käytännössä toteutettavissa oleva sosiaaliturvamalli

Suomen sosiaaliturvan uudistaminen on välttämätöntä. Asiasta on suuri poliittinen yhteisymmärrys. Tällä hallituskaudella ja sosiaali- ja terveydenhoitouudistuksesta saadut opit osoittavat, että laaja uudistus on toteutettava vaiheittain.

Sosiaaliturvauudistus on siksi valmisteltava siten, että se voidaan toteuttaa vaiheittain.

Työelämän ulkopuolella olevien työvoimapalveluja on tehostettava sekä jatkokoulutusta ja kuntoutusta parannettava

Suomi tarvitsee enemmän työvoimaa ja veronmaksajia turvatakseen hyvinvointiyhteiskuntamme. Se edellyttää nyt työttömänä olevien parempaa kuntoutusta ja jatkokoulutusta.

Pitkäaikaistyöttömien pallottelu eri viranomaisten välillä ei hyödytä työllisyyttä. Sen on loputtava. Työllisyyspalveluja ja työnvälitystä on tehostettava ja kehitettävä resurssiorientoituneemmaksi.

Vaikutukset on arvioitava etukäteen

Sosiaaliturvauudistus vaikuttaa erittäin monien ihmisten tuloihin ja elämäntilanteeseen. Siksi on äärimmäisen tärkeää, että vaikutukset arvioidaan etukäteen jo erittäin varhaisessa uudistuksen valmisteluvaiheessa. Lisäksi on tärkeää, että vaikutusarviointit myös otetaan huomioon valmistelussa. Jos vaikutusarviointit osoittavat, ettei uudistusesitys johda toivottuun tulokseen, ehdotusta on muutettava. Vaikutusarviointit eivät saa olla vain ”välttämätön paha”, joka tehdään, kun lopulliset päätökset jo on tehty.